POLITISK KRONIK

UDLANDET

Januar 1969

1. – Året begynder med nye voldsomme sammenstød i Nordirland mellem de katolske borgerrettighedsforkæmpere og de yderliggående protestanter under en borgerrettighedsmarch fra Belfast til Londonderry. Forinden prøver indenrigsminister William Long at få arrangørerne til at aflyse marchen, men forgæves, og der udstedes ikke forbud mod dens afholdelse. – 5. Premierminister O'Neill kritiserer arrangørerne af marchen og erklærer, at regeringen kan blive nødt til at træffe yderligere sikkerhedsforanstaltninger, hvis de stridende minoriteter ikke kommer til fornuft. – 6. Regeringen meddeler, at indenrigsminister Long har fået bemyndigelse til at forstærke politiet. – 15. Premierminister O'Neill giver meddelelse om en række foranstaltninger til bekæmpelse af uroligheder og om nedsættelse af en uafhængig kommission, der skal undersøge årsagerne til uroligheder og fastslå de implicerede gruppers sammensætning, handlemåde og formål. – 24. Beslutningen om at nedsætte en undersøgelseskommission medfører, at handelsminister Brian Faulkner indgiver sin afskedsbegæring, idet han erklærer, at regeringen selv bør afgøre, hvad der skal gøres. – 30. 13 medlemmer af den unionistiske parlamentsgruppes 37 medlemmer kræver gruppen indkaldt til et møde for at drøfte spørgsmålet om en ny leder i stedet for O'Neill.

Czekoslovakiets nye forfatning (se 3.–4/10 1968) træder i kraft. Czekoslovakiets hidtidige ministerpræsident Oldrich Cernik fortsætter som chef for den føderale regering, der består af omtrent lige mange czeker og slovakker. Udenrigsministerposten, der har været ubesat siden Jiri Hajek i september 1968 tog sin afsked efter sovjetisk pres, besættes med Jan Marko. Foruden Cernik fortsætter bl. a. general Martin Dzur og Jan Pelnar i deres hidtidige embeder som henholdsvis forsvars- og indenrigsminister. – 2. Den slovakiske socialistiske Republiks første regering udnævnes; den består af 19 ministre med Stefan Sadovsky i spidsen. – 4. Det czekoslovakiske kommunistpartis centralkomités præsidium advarer mod at fortsætte kampagnen for, at præsidenten for nationalforsamlingen under den tidligere forfatning, den meget populære Josef Smrkovsky, skal fortsætte som præsident for den nye forbundsforsamling, og det siges, at ultimative krav og strejketrusler ikke fører til målet. – 8. Den czekiske socialistiske Republiks første regering kommer til at bestå af 21 medlemmer med Stanislav Razl som ministerpræsident. Det czekoslovakiske partipræsidium udpeger viceministerpræsident i den føderale regering, den slovakiske professor Petr Colotka til præsident for den nye forbundsforsamling og støtter valget af Josef Smrkovsky som første vicepræsident for forbundsforsamlingen og som præsident for dennes andetkammer, folkekammeret. – 16. En 21-årig czekisk student Jan Palach sætter som protest mod de seneste måneders udvikling ild på sig selv og afgår 19/1 ved døden som følge af svære forbrændinger. I de følgende dage kommer det i Praha og andre byer til demonstrationer, som dog forløber uden større episoder. 20/1 appellerer præsident Svoboda til befolkningen om at bevare roen og ikke styrte

landet ud i kaos. – 16.–17. På et plenarmøde i det czekoslovakiske kommunistpartis centralkomité advarer førstesekretær Alexander Dubcek mod ekstreme kræfter, der ved småborgerlig radikalisme vil bringe partiet bort fra den vej, det har betrådt siden august. – 28. Den nye forbundsforsamlings to kamre, folkekammeret og nationskammeret, træder sammen til konstituerende møder. Josef Smrkovsky vælges til præsident for folkekammeret. – 29. Forbundsforsamlingen vælger Petr Colotka til præsident og Josef Smrkovsky til første vicepræsident.

FN's sikkerhedsråd har enstemmigt vedtaget en fordømmelse af Israel for repressalieangrebet på libanesiske fly i Beirut lufthavn (se 4/12 1968). Præsident de Gaulle fordømmer Israels handling som en overdreven reaktion og farlig for freden. – 2. rapporteres, at Sovjetunionen har forelagt USA, Storbritannien og Frankrig forslag til løsning af krisen i Mellemøsten. – 7. Det franske telegrambureau bekræfter, at Frankrig har indført totalt forbud mod eksport af våben til Israel. – 8. Den franske informationsminister le Theule udtaler, at Frankrig ikke vil tilbagebetale 160 mill. dollars, som Israel har betalt for endnu ikke leveret krigsmateriel. Næsten hele den franske presse fordømmer våbenembargoen. – 15. Den franske regering meddeler, at den i den nærmeste fremtid ønsker et møde af de fire stormagter om gennemførelsen af FN's sikkerhedsråds resolution af 22/11 1967 og om de af Sovjetunionen i slutningen af december 1968 i et memorandum forelagte forslag, som den franske regering i det store og hele er indforstået med. – 17. En talsmand for det franske udenrigsministerium meddeler, at den franske regering har foreslået de tre andre stormagters regeringer, at de fire landes delegationschefer ved FN skal forsøge at finde veje til en retfærdig og varig fred i Mellemøsten. – 21. meddeler udenrigsminister Debré, at Sovjetunionen allerede har erklæret sig indforstået med det franske forslag. – 28. Præsident de Gaulle erklærer, at kun en international intervention kan forhindre en eskalation af konflikten i Mellemøsten.

Det nationale revolutionsråd i Congo (Brazzaville) udnævner major Marien Ngouabi til statsoverhoved i stedet for major Alfred Raoul. Ngouabi beholder posten som chef for hæren. Major Raoul fortsætter som regeringschef. Det nationale revolutionsråds medlemstal er ifølge officiel meddelelse 13/11 1968 formindsket fra 42 til 30, idet alle medlemmer, som på den ene eller den anden måde havde samarbejdet med ekspræsident Massemba-Débat enten i regeringen eller i partiet, Mouvement national de la revolution (MNR), er fjernet.

4. – I Fez underskrives en overenskomst, hvorved den spanske provins Ifai, en enklave på Marokkos Atlanterhavskyst, overdrages til Marokko. Ifai har en befolkning på 40.000, heraf over 10.000 europæere.

5. – Richard Nixon udpeger den nuværende ambassadør i Bonn Henry Cabot Lodge til leder af USA's delegation ved Vietnamforhandlingerne i Paris, når Nixon 20/1 tiltræder præsidentposten. Han afløser Averell Harriman. Hans stedfortræder bliver Lawrence Walsh, der afløser Cyrus Vance. – 18. Efter 77 dage afsluttes forhandlingerne om procedurespørgsmål (se 8/12 1968) med et kompromis, og de egentlige forhandlinger kan begynde.

7. – Libanons premierminister Abdullah al-Yafi (se 9/10 1968), der 12/11 i forbindelse med studenteruroligheder i Beirut havde indgivet sin afskedsbegæring, men 24 timer senere tager den tilbage, demissionerer på grund af voksende kritik af, at regeringen ikke havde formået at beskytte Beiruts internationale lufthavn mod det israelske commando raid 28/12 1968 (se 4/12 1968). – 8. Præsident Helou anmoder Rashid Karami, lederen af den demokratiske front, der har 30 medlemmer i parlamentet, om at danne ny regering. – 15. Rashid Karami, der har været pre-

mierminister 6 gange i de sidste 14 år, danner national koalitionsregering med deltagelse af de fleste grupper i parlamentet. Karami, der selv overtager udenrigsministeriet, betragtes som Nassertilhænger. Af regeringens 16 medlemmer er 8 medlemmer af eller sympatisører med Karamis parti, medens 7 tilhører »triplealliancen«, der består af falangisterne under Pierre Gemayel, den nationale blok under Raymond Eddé og ekspræsident Chamouns nationalliberale parti. – 17. Efter et møde, hvor »triplealliancens« ledere enes om ikke at deltage i Karamis regering, medmindre den også har en repræsentant for ekspræsident Chamouns nationalliberale parti, indgiver finansminister Gemayel og minister for offentlige arbejder Eddé deres afskedsbegæring, og deres eksempel følges af to andre ministre. – 23. Rashid Karami omdanner regeringen. Han overtager selv finansministeriet, medens Yussuf Salam bliver udenrigsminister. – 30. Deputeretkammeret giver Karamis omdannede regering et tillidsvotum med 60 stemmer mod 30, 9 undlader at stemme. En 24 timers generalstrejke iværksat af de højreorienterede partier forløber i ro.

7.–15. – Ved den 17. Commonwealth-konference i London er Rhodesiaspørgsmålet et af hovedemnerne. De fleste af deltagerstaterne (undtagelser er foruden Storbritannien Australien, New Zealand, Malta og Malawi) kræver, men forgæves, at premierminister Harold Wilsons tilbud af oktober 1968 (se 9/10 1968) skal tages tilbage, og at hans tidligere løfte om ingen selvstændighed for Rhodesia, før flertalsstyre er indført, skal stå ved magt. Et andet spørgsmål, som der er uenighed om på konferencen, er immigrationen inden for Commonwealth-landene. Det drejer sig om de afrikanere af indisk oprindelse, som de østafrikanske stater Kenya, Uganda, Tanzania og Zambia har udvist, og som den britiske regering kun i ringe grad har givet opholdstilladelse i Storbritannien.

8. – I Vestpakistan danner 8 oppositionspartier et demokratisk aktionsudvalg, der fremsætter krav om en forfatningsreform med afskaffelse af systemet med indirekte valg (»basic democracy«) af præsident, nationalforsamling og provinsforsamlinger, ophævelse af undtagelsestilstanden, der blev indført i 1965 under krigen med Indien, afskaffelse af restriktionerne på pressens frihed og fuld selvstyre for Østpakistan i en føderation med Vestpakistan. Forud er i november 1968 gået studenteruroligheder, der forstærkedes, efter at den tidligere udenrigsminister og leder af det venstreorienterede folkeparti Zulfiqar Ali Bhutto 15/11 var blevet arresteret anklaget for at ophidse studenterne til vold, og i december spredte sig til Østpakistan.

8.–9. – På det svenske højres landsmøde vedtages med 151 stemmer mod 51 at ændre partiets navn til det moderate samlingspari, forkortet m. – 14. Indenrigsminister siden 1957 Rune Johansson indgiver sin afskedsbegæring til statsminister Erlander. Til ny indenrigsminister udnævnes 24/1 jordbrugsminister Erik Holmqvist, og den socialdemokratiske gruppeleder i andetkammer Ingemund Bengtsson bliver jordbrugsminister.

10. – Den svenske udenrigsminister Torsten Nilsson meddeler i et brev til Nordvietnams udenrigsminister Nguyen Duy Trinh, at efter at forhandlingerne i Paris er ved at gå ind i en fase, der forhåbentlig vil føre til fred i Vietnam, synes tiden at være inde til at oprette diplomatiske forbindelser mellem Sverige og Nordvietnam. I brevet henvises også til, at behovet for officielle forbindelser er vokset på grund af planerne om massiv nordisk efterkrigshjælp til Vietnam. En talsmand for den amerikanske regering udtaler, at Sveriges beslutning ikke vil fremme fredens sag i Sydøstasien.

18. – To russiske bemandede rumskibe, Sojuz 4 og Sojuz 5, har under en jordomkredsning foretaget vellykkede forsøg med sammenkobling af de to rumskibe.

20. – Richard M. Nixon indsættes som USA's 37. præsident. – 27. På sin første pressekonference som præsident gør Nixon sig til talsmand for amerikansk-russiske samtaler om begrænsning af den nukleare kaprustning og erklærer, at han gerne ser, at der i forbindelse hermed også drøftes andre politiske spørgsmål som f. eks. situationen i Mellemøsten.

Israels arbejderparti og det venstresocialistiske Mapam (det forenede arbejderparti) danner fællesfront i parlamentet (Knesset), kommunalbestyrelser og Histradut (den faglige organisation). Israels arbejderparti er en sammenslutning (21/1 1968) af Mapai, Ahdut Avoda og Rafi. Forsvarsminister, general Dayan (tidligere Rafi) og hans tilhængere går imod alliancen med Mapam. Tilsammen har de to partier et lille flertal i Knesset, 62 af i alt 120 medlemmer.

23. – Dr. Eugen Gerstenmaier (kr. dem.) meddeler, at han trækker sig tilbage fra posten som præsident for den vesttyske forbundsdag, som han har beklædt siden november 1954. Hans tilbagetræden er en følge af, at det er kommet frem, at han i 1968 lod sig udbetale en stor erstatning af midler, der er stillet til rådighed for tyskere, der blev forfulgt af nazisterne, fordi han ikke i sin tid blev udnævnt til professor.

24. – Den spanske regering erklærer 3 måneders undtagelsestilstand og genindfører pressecensuren. En talsmand for regeringen begrunder foranstaltningerne med de vedvarende studenteruroligheder. Der foretages talrige arrestationer især blandt studenterne.

27. – Den landvarige regeringskrise i Luxembourg (se 15/12 1968) løses ved, at Pierre Werner, det kristelig-sociale parti, danner koalitionsregering af det kristelig-sociale parti og det liberale parti, efter at forhandlingerne om en fornyelse af koalitionen mellem det kristelig-sociale parti og socialisterne er strandet på spørgsmålet om statsskoler og arbejdernes deltagelse i virksomhedernes ledelse. De to nye koalitionspartier råder tilsammen over 32 af i alt 56 mandater i deputeretkammeret.

30. – USA's forsvarsminister Laird udtaler, at spørgsmålet om en udbygning af det begrænsede raketforsvarssystem vil blive afgjort efter rådslagninger med Sovjetunionen om begrænsning af rustningerne.

Februar 1969

1. – Under indtryk af de fortsatte uroligheder i Pakistan (se 8/1) tilbyder præsident Ayub Khan forhandlinger med ansvarlige oppositionsledere om forfatningsændringer. – 3. Det demokratiske aktionsudvalg beslutter ikke at modtage tilbuddet, medmindre undtagelsestilstanden ophæves, alle politiske fanger frigives, og borgerrettighederne genindføres. – 5. Præsident Ayub Khan frafalder betingelsen, at han kun vil forhandle med ansvarlige partier og overlader til aktionsudvalget at indbyde, hvem de ønsker til at deltage i forhandlinger i Rawalpindi 17/2. – 10. Zulfiqar Ali Bhutto løslades af fængslet, men skal underkaste sig husarrest, så længe undtagelsestilstanden varer. I de følgende dage løslades talrige andre oppositionsledere samt over 100 andre politiske fanger, der er blevet arresteret under de foregående måneders uroligheder. – 17. Undtagelsestilstanden ophæves. I de følgende dage afviser aktionsudvalget flere gange indbydelser fra regeringen til forhandlin-

ger. – 21. Præsident Ayub Khan meddeler, at han ikke vil genopstilles ved præsidentvalget i marts 1970, og opfordrer oppositionen til forhandlinger om et nyt valgsystem. – 26. Lederne af de 8 politiske partier i aktionsudvalget og 2 uafhængige politikere mødes med præsident Ayub Khan i Rawalpindi. Møderne udsættes til 10/3.

2. – Præsident de Gaulle meddeler, at der i foråret vil blive afholdt folkeafstemning om en forfatningsreform, hvorved landets 21 regioner vil få større beføjelser og senatet miste sine lovgivende funktioner.

3. – Nordirlands premierminister Terence O'Neill meddeler, at guvernøren har samtykket i at opløse parlamentet og udskrive valg til 24/2. Den yderliggående protestantiske leder Ian Praisley har meddelt, at der vil blive opstillet modkandidater i alle valgkredse, hvor en tilhænger af premierminister O'Neill er opstillet. – 24. Ved valget til det nordiske parlament får det unionistiske parti 36 (1965: 36) mandater af i alt 52. Samtlige regeringsmedlemmer genvælges, premierminister O'Neill dog med ret kneben majoritet over Ian Paisley. Af de 13 medlemmer af den unionistiske parlamentsgruppe, der 30/1 undsagde O'Neill, genvælges de 9.

Den libanesiske oppositionsleder Pierre Gemayel (se 7/1) meddeler, at oppositionspartierne har besluttet at iagttage 2 måneders borgfred over for Karamis regering.

5. – Den vesttyske forbundsdag vælger Kai-Uwe von Hassel (kr. dem.), der er flygtningsminister i forbundsregeringen, til præsident for forbundsdagen i stedet for dr. Eugen Gerstenmaier (se 23/1). – 7. Von Hassels post i forbundsregeringen besættes med Heinrich Windelen.

Den amerikanske regering meddeler den franske regering, at den er rede til at deltage i firemagtsforhandlinger inden for FN's rammer om løsningen af konflikten i Mellemøsten. Ifølge det amerikanske udenrigsministerium skal rådslagningerne understøtte FN-ambassadøren Gunnar Jarrings bestræbelser og forberedes ved bilaterale samtaler.

6. – Præsident Nixon meddeler, at han 25/2 rejser til Europa, hvor han vil besøge London, Bonn, Rom og Paris og også Vestberlin.

10. – Det meddeles, at Australiens udenrigsminister Paul Hasluck ved udgangen af april skal afløse den nuværende generalguvernør Lord Casey. Den nye udenrigsminister bliver den nuværende luftfartsminister Gordon Freeth.

14. – Ved en omdannelse af den indiske regering afgiver premierminister Indira Ghandi posten som udenrigsminister til handelsminister Dinesh Singh.

18. – 5 amerikanske militærfly til det græske luftvåben losses i Piræus; den første amerikanske militærhjælp til Grækenland, siden hæren i april 1967 tog magten, og det amerikanske udenrigsministerium 18/5 1967 meddelte, at hjælpen var suspenderet. 21/10 1968 meddelte det amerikanske udenrigsministerium, at de militære afskibninger til Grækenland ville blive genoptaget.

23. – Vietcong begynder en ny militær offensiv i Sydvietnam. Angrebene fortsætter de følgende dage. – 24. Vicepræsident Nguyen Cao Ky truer med genoptagelse af bombeangrebene mod Nordvietnam, hvis Vietcongs angreb fortsætter. Han erklærer, at Sydvietnams luftvåben er stærkt nok til i givet fald at gennemføre sådanne bombeangreb alene. – 25. En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium udtaler, at den fjendtlige offensiv i Sydvietnam er uforenelig med den stiltiende overenskomst mellem USA og Hanoiregeringen, der lå til grund for standsningen af bombeangrebene mod Nordvietnam, og spørger, om den anden

part virkelig er interesseret i en fredelig løsning af konflikten.

25. – Den australske premierminister John Gorton oplyser i parlamentet, at australske og newzealandske troppeenheder vil forblive stationeret i Malaysia og Singapore efter tilbagetrækningen af de britiske tropper i 1971.

26. – Israels premierminister Levi Eshkol afgår ved døden 74 år gammel. Vicepremierminister Yigan Allon overtager midlertidigt ledelsen af regeringen.

Marts 1969

2. – TASS oplyser, at bevæbnede kinesiske tropper har overskredet den russiske grænse og beskudt russiske grænsevagter ved Ussurifloden. – 3. Kreml protesterer i en skarp note til Peking og kræver, at der tages øjeblikkelige skridt til at hindre yderligere krænkelser af grænsen, og truer med afgørende modforanstaltninger.

Ved parlamentsvalgene i Chile går præsident Frei's kristelig-demokratiske parti stærkt tilbage i stemmetal, idet det kun opnår 31 pct. af stemmerne mod 42 pct. i 1965. Valgets store sejrherre er det nationalistiske parti (Partido Nacional), der får 21 pct. af stemmerne. Partido Nacional er dannet for 2 år siden ved sammenslutning af de gamle konservative og liberale partier og fik ved de kommunale valg i 1967 14 pct. af stemmerne. Kommunisterne får 16 (12) pct., socialisterne 15 (10) pct. og de radikale uændret godt 13 pct. af stemmerne.

4. – Præsident Nixon erklærer, at USA ikke vil tolerere fortsatte nordvietnamesiske angreb (se 23/2) på et tidspunkt, hvor USA ærligt forsøger at opnå fred ved forhandlingsbordet i Paris. – 24. Det meddeles, at den amerikanske hær i Sydvietnam er begyndt at overlade våben og udrustning til de sydvietnamesiske styrker som forberedelse til at begynde amerikansk tilbagetrækning fra Vietnam. – 25. Sydvietnams præsident Nguyen Van Thieu tilbyder at forhandle direkte med Den nationale befrielsesfront (FNL). – 27. Lederen af FNL's delegation ved forhandlingerne i Paris afviser tilbuddet.

9. – Den vesttyske forbundsforsamling vælger socialdemokraternes kandidat, justitsminister Gustav Heinemann til forbundsrepublikkens præsident (se 15/11 1968) med 512 stemmer. De kristelige demokraters kandidat, forsvarsminister Gerhard Schrøder får 506 stemmer. Den nye præsident begyndte sin politiske karriere som kristelig demokrat, men trådte ud af Adenauers første regering som protest mod Vesttysklands oprustning og trådte senere ind i socialdemokratiet. Præsidentvalget finder sted i Berlin trods protester og trusler fra Østtyskland og Sovjetunionen. Efter valget vækker Heinemann opsigt ved et interview i Stuttgarter Zeitung, hvor han foreslår, at Vesttsykland skal udtræde af NATO og opløse hæren for at opnå genforening med Østtyskland.

6. – Det meddeles, at udenrigsminister Atanasio N'Dongo, Ækvatorial Guinea (se 12/10 1968) blev dræbt 5/3, da han ledede et mislykket kup mod præsident Francisco Macias. – 9. Præsident Macias har taget diktatorisk magt. Præsidenten meddeler, at N'Dongo brækkede sit ben, da han forsøgte at undslippe ved at springe ud af et vindue, og at hans medsammensvorne Saturnino Ibongo begik selvmord. Europæerne flygter fra Ækvatorial Guinea.

7. – Israels Arbejderpartis centralkomité

udpeger den tidligere udenrigsminister fru Golda Meir, der fylder 71 år til maj, til posten som premierminister (se 26/2) med 287 stemmer mod 0; 45 medlemmer af Rafi-gruppen, et af de tre partier, der i december 1967 sammensluttedes i Israels Arbejderparti, undlader at stemme. General Dayan, der var et ledende medlem af Rafi, erklærer dog, at han er rede til at fortsætte som forsvarsminister i en regering under Golda Meir. – 11. Golda Meir modtager præsident Sharars opfordring til at danne regering. – 17. Parlamentet (Knesset) giver Golda Meirs regering, der i øvrigt er identisk med den foregående, et tillidsvotum med 84 stemmer mod 12; Ben Gurion, den tidligere premierminister og Rafi-leder, undlader at stemme.

9. – Under en ildkamp over Suezkanalen dræbes den ægyptiske stabschef, generalløjtnant Abdul Monein Riad.

11. – Efter et nyt møde i Rawalpindi (se 1/2) mellem præsident Ayub Khan og oppositionslederne udtaler den bengalske oppositionsleder Shaikh Mujibur Rahman, der kræver vidtgående autonomi for Østpakistan, at revolten i Østpakistan kan udvikle sig til en alvorlig separatistisk bevægelse, hvis kravet ikke opfyldes. – 13. Ayub Khan meddeler, at der på rundbordskonferencen er bred enighed om indførelse af parlamentarisk demokrati med lige, almindelig valgret og direkte valg. Shaikh Mujibur Rahman oplyser, at han er udtrådt af det demokratiske aktionsudvalg, fordi det ikke yder ham tilstrækkelig støtte. – 19. Regeringen erklærer, at pøbelen har taget magten, forsvars- og indenrigsminister, admiral Afzalur Rahman Khan udtaler, at politiet og de civile myndigheder ikke er stærke nok til at genoprette ro og orden. – 25. Ayub Khan meddeler, at han træder tilbage som præsident og overgiver magten til hærens øverstkommanderende general Yahya Khan, der også har flådens og luftvåbenets støtte. Yahya Khan proklamerer krigsret i hele landet. Troppeforstærkninger er blevet fløjet til Østpakistan for at hjælpe de civile myndigheder med at genoprette ro og orden. – 26. Yahya Khan lover at afgive magten til en civil regering, der kan udarbejde en ny forfatning, så snart lov og orden er genoprettet i Pakistan. Der hersker ro i hele Pakistan.

13. – Det amerikanske rumskib Apollo 9 lander efter siden 3/3 under omkredsning af jorden at have foretaget vellykkede manøvrer med henblik på landsætning af astronauter på månen fra et rumskib. Under rumflyvningen adskilles landingsfartøjet (»månemodulen«) med en astronaut om bord fra moderrumfartøjet og foretager selvstændig flyvning over en strækning af mere end 100 miles, før det igen sammenkobles med moderfartøjet. De 3 astronauter er oberst James McDivitt, oberst David Scott og Russell Schweickart.

24. – Jordans premierminister Bahjat Talhouni har indgivet regeringens afskedsbegæring til kong Hussein. Talhounis regering, der blev dannet i oktober 1967, er siden blevet rekonstrueret 3 gange, sidst 26/12 1968. Udenrigsminister Abdul Moneim Rifai danner ny regering.

28. – De allieredes øverstkommanderende i Europa under den anden verdenskrig, ekspræsident Dwight D. Eisenhower afgår ved døden, 78 år gammel.

DANMARK

Januar 1969

1. – Statsminister Hilmar Baunsgaard udtaler håbet om, at alle parter i forårets afgørelser – overenskomsterne på arbejdsmarkedet, tjenestemændenes vilkår og støtten til landbruget – vil forstå deres ansvar, så problemerne kan løses uden konflikt og med et resultat, der ikke svækker dansk økonomi, men giver styrke til at møde de problemer, Danmark ikke selv dirigerer.

2 – Arbejdsmarkedets hovedorganisationers forhandlingsudvalg mødes til første forhandlingsrunde om de generelle krav.

3. – Under overenskomstforhandlingerne nedsættes et særligt lavtlønsudvalg, der skal undersøge, om der kan gennemføres et lavtlønstillæg uden afsmitning på de højere lønninger, bl. a. skal det svenske »potsystem« undersøges.

5. – Fyens Stiftstidende (k. f.) og Fyns Tidende (v.) udsender første nummer af en ny fælles søndagsavis Morgenposten.

6. – Økonomiminister Nyboe Andersen udtaler, at det ved overgangen til 1969 viser sig, at den økonomiske politik, der har været ført i det forløbne år, har været rigtig: det store underskud på betalingsbalancen er formindsket, prisniveauet stabiliseret, og der er indtrådt et rentefald på 1½ pct. samtidig med, at de fleste restriktioner på låntagning og byggeri er afviklet. Prisen har været en langsommere økonomisk vækst.

Forhandlingerne om de specielle overenskomstkrav mellem underorganisationerne begynder i forligsinstitutionen. I alt er der anmeldt 164 sager til forligsinstitutionen, som parterne ikke på egen hånd har kunnet forhandle sig til rette om.

7. – Statsminister Hilmar Baunsgaard giver meddelelse om, at der er planlagt en række møder mellem repræsentanter for industrien og regeringen om industrieksporten, om forskningen og den teknologiske udvikling samt om investeringerne. Det første møde skal finde sted 17/1. Senere skal holdes lignende møder med repræsentanter for LO og lønmodtagerorganisationer i videre forstand.

Landbrugsrådets præsident, folketingsmand Anders Andersen (v.) udtaler, at landbruget ønsker, at der overføres 100–200 mill. kr. til fødevarebistand til u-landene, idet han fremhæver, at en sådan forøgelse af fødevarebistanden kan betyde et væsentligt skridt henimod opfyldelsen af 1 pct.s målsætningen, endda inden udløbet af den nuværende 5 års plan.

10. – I anledning af Sveriges anerkendelse af Nordvietnam udtaler statsminister Hilmar Baunsgaard, at der ikke har været fælles skandinaviske drøftelser forud for den svenske anerkendelse; den danske regering finder ikke, at tidspunktet til at tage et tilsvarende skridt er velvalgt, men mener, at foreløbig bør man afvente udviklingen i fredsforhandlingerne i Paris.

13. – Fhv. statsminister J. O. Krag udtaler, at det er meget kortsynet, hvis den konservativt betonede del af Danmark ikke vil se, at Sverige kan have brug for diplomatiske forbindelser med Hanoi for at kunne yde en mæglende indsats for fredsslutning i Vietnam og for at kunne forberede en fællesnordisk hjælpeindsats. Derfor har Sverige handlet i Nordens samlede interesse.

LO opfordrer på et møde med statsministeren regering og folketing til snarest

at træffe beslutning om samtidig bygning af en Storebæltsbro, en lufthavn på Saltholm og en bro- eller tunnelforbindelse over Øresund, idet der herved vil kunne skaffes beskæftigelse til 5–6000 danske arbejdere.

14. – Udenrigsministeriet protesterer over for Irak i anledning af udvisningen af den danske chargé d'affaires i Bagdad Hans Jespersen.

Den nordiske embedsmandsrapport om udvidet økonomisk samarbejde offentliggøres. På en række vigtige områder, bl. a. jordbrugs- og fiskeripolitikken samt med hensyn til en række toldsatser i den påtænkte nordiske toldunion, er der ikke opnået enighed. Udtalelser fra det danske erhvervslivs hovedorganisationer giver udtryk for skepsis.

Trafikminister Guldberg fremsætter i folketinget en redegørelse for investeringsplanerne på trafikområdet i de kommende år. Summen af anlægsomkostningerne for de største trafikanlæg – Storebæltsbro, faste forbindelser over Øresund, Østersøbro og Storstrømsbro – anslås af ministeren til 9,5–10 milliarder kr. En del af beløbet skal dog udredes fra svensk og tysk side.

Indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter forslag om, at den amtskommunale beskatning i sognekommunerne skal have gyldighed i bykommunerne, når disse fra 1/4 1970 lægges ind under de nye amtskommuner. Dette gælder såvel den amtskommunale grundskyld som det bidrag, kommunerne svarer til den pågældende amtskommune. Indenrigsministeren oplyser, at det er hensigten inden for et kortere åremål at søge denne beskatningsform afløst af en direkte amtskommunal indkomstskat.

Undervisningsminister Helge Larsen fremsætter forslag til lov om statsstøtte til visse private skoler. Ved forslaget samles de spredte regler i én lov, og der indføres et ensartet statstilskud på 85 pct. af de anerkendte driftsudgifter. Til bygninger ydes som lån 50 pct. af godkendt opførelsessum; lånet er afdragsfrit og forrentes med 4 pct. under forudsætning af, at skolen er en selvejende institution. Til inventar og undervisningsmidler ydes 75 pct. statslån.

Kjær Rasmussen (vs.) fremsætter forslag om ændring af borgerlig straffelov (forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningsøjemed). 1. behandling 14/2.

15. – Gert Petersen (s. f.) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om diplomatisk forbindelse med Nordvietnam. Ved 1. beh. 20/2 udtaler udenrigsminister Hartling, at hvis Parisforhandlingerne skulle få til resultat, at delingen af Vietnam gøres mere permanent, vil der hermed være skabt grundlag for mere positivt at overveje optagelse af diplomatiske forbindelser med regeringen i Hanoi. Frode Jakobsen udtaler som ordfører for Socialdemokratiet, at han går ind for en princibeslutning om anerkendelse af Nordvietnam og ønsker spørgsmålet om det helt rigtige tidspunkt overvejet i et udvalg.

16. – Folketinget drøfter trafikministerens redegørelse af 14/1. Bilgrav-Nielsen (r. v.) går imod en hurtig afgørelse af spørgsmålet om en ny storlufthavns placering, og Sigsgaard (vs.) går ind for Sydamagerløsningen, medens ordførerne for de øvrige partier ønsker storlufthavnen placeret på Saltholm.

Indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter forslag om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. Forslaget har tilknytning til finansministerens forslag om genindførelse af »bondegårdsreglen« fra den 14. alm. vurdering at regne (se 27/11 1968), idet det går ud på allerede fra skatteåret 1969–70 at lempe den kommunale grundskyld af de pågældende landbrugsejendomme, som om de også for dette skatteår var vurderet efter jordbrugsværdien. Hermed bortfalder den hidtidige henstandsordning for de nævnte ejendomme. Lovforslaget vedtages 21/3 med 119 stemmer mod 2.

20. – Fra indenrigsministeren, justitsministeren, socialministeren, undervisningsministeren og udenrigsministeren offentliggøres redegørelser for foranstaltninger til bekæmpelse af ungdomsnarkomanien. De samlede anlægsudgifter beløber sig til henved 50 mill. kr. og de årlige driftsudgifter til 10–15 mill. kr.

21. – Statsminister Hilmar Baunsgaard udtaler i en redegørelse i folketinget, at det er regeringens håb, at det ved en energisk indsats efter de retningslinier, der er angivet i de 5 ministres redegørelser (se 20/1) kan hindres, at Danmark får et narkotikamisburg blandt unge af de samme store dimensioner, som man kender det i en række andre lande.

Under 1. behandling af forslaget om udbygning af Københavns lufthavn (se 11/12 1963) oplyser trafikminister Guldberg, at et regeringsforslag om principbeslutning om anlæg af en storlufthavn på Saltholm i løbet af kort tid vil blive fremsat i folketinget.

De to hovedorganisationers formænd meddeler på et pressemøde, at de ikke på nuværende tidspunkt ser nogen udvej for at nå til enighed om overenskomsternes fornyelse. Forbundsformand Hans Rasmussen siger, at dette er en svinestreg over for arbejdspladserne.

22. – Udenrigsminister Hartling oplyser i et svar på et spørgsmål af Kai Moltke (soc. arbejdsfællesskab), at den svenske regering ikke havde søgt samråd med de andre nordiske regeringer om anerkendelsen af Nordvietnam, og at den danske regering heller ikke på forhånd var underrettet om den svenske beslutning.

Indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter som led i omlægningen af byrdefordelingen mellem staten og kommunerne forslag til lov om generelle tilskud til kommunerne. Ved omlægningen søges tilvejebragt overensstemmelse mellem kompetence og økonomisk ansvar. I reformen indgår nedsættelse af tilskuddet til kommunernes sygehusudgifter fra 65 til 35 pct., af den automatiske vejrefusion med 1/3, af lærerlønsrefusion for folkeskolens lærere fra 85 til 60 pct. samt nedsættelse eller afskaffelse af en række mindre refusioner. Heroverfor står, at staten overtager de udgifter, der hidtil har været fordelt på primærkommunerne efter reglerne for mellemkommunal refusion, og lægges hertil de foreslåede nye generelle tilskud, opretholdes balancen i forholdet mellem staten og kommunerne under ét så nogenlunde. De foreslåede generelle tilskud er: et skattegrundlagstilskud, der tilfalder amtskommunerne, et gradueret tilskud til primærkommuner, hvis areal pr. indbygger overstiger 1,5 ha, samt til fordeling mellem særlig vanskeligt stillede primærkommuner et beløb, hvis størrelse fastsættes på finansloven. Indenrigsministeren konstaterer, at slutresultatet af reformen vil blive en stigning i de kommunale skatter i de mere velstående egne af landet og en ret kraftig nedsættelse i de økonomisk svagere egne. I forbindelse med byrdefordelingsreformen fremsætter forskellige ministre en lang række lovforslag med konsekvensændringer.

Undervisningsminister Helge Larsen fremsætter forslag om ændring af folkeskoleloven, hvorved der gives hjemmel til regulering af folkeskolebyggeriet ud fra pædagogiske, planlægningsmæssige og økonomiske hensyn. Forslaget vedtages enstemmigt 27/3.

Folketinget foretager 1. behandling af det socialdemokratiske forslag til folketingsbeslutning om vigtige dele af Danmarks udenrigspolitik (se 20/11 1968). Udenrigsminister Hartling erklærer, at regeringen kan tiltræde nogle af punkterne i forslaget, men ikke kan acceptere forslaget som helhed i den foreliggende form. Forslaget går til udvalgsbehandling.

Statstjenestemændenes centralorganisationer og Danmarks Lærerforening udsender en erklæring, hvori det tilkendegives, at de ikke ved de kommende forhandlinger mellem regeringen og tjenestemændenes organisationer vil gøre krav på lønforbedringer svarende til de lavtlønstillæg, der

måtte blive fastsat på det private arbejdsmarked.

23. – Folketinget debatterer på grundlag af en forespørgsel til statsministeren af Tastesen m. fl. socialdemokrater foranstaltninger mod ungdomsnarkomanien. Under debatten er der overvejende stemning mod at frigive hash. Efter forespørgselsdebatten foretages 1. behandling af justitsministerens forslag om skærpet straf for handel med narkotika (se 12/12 1968).

Kai Moltke (soc. arbejdsfællesskab) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om ret til erstatning for løntab ved midlertidige afskedigelser i forbindelse med helligdagsperioder med afbrudt arbejdsuge (jul og påske). 1. beh. 21/2.

Lønnings- og pensionsminister Hastrup udtaler, at regeringen ikke finder, at et eventuelt lavtlønstillæg på det private arbejdsmarked kan begrunde lønforbedringer for offentlig ansatte, som ikke er lavtlønnede.

Forligsmanden, amtmand Sigurd Wechselmann mødes med de to hovedorganisationers formænd for at blive orienteret om situationen.

24. – Folketinget vedtager enstemmigt forslag om ændring af lov om erhvervsskattens afløsning i visse kommuner m. v. (se 13/11 1968).

Efter et ekstraordinært forretningsudvalgsmøde i LO sendes et brev til Dansk Arbejdsgiverforening, hvori man fremhæver, at LO ikke finder forhandlingsmulighederne udtømt, og at man er villig til at genoptage forhandlingerne under forudsætning af, at der fra arbejdsgiverne fremlægges konkrete tilbud. Efter hovedbestyrelses- og forretningsudvalgsmøde i arbejdsgiverforeningen sendes et brev til LO, hvori man erklærer sig villig til at genoptage forhandlingerne, da LO mener at kunne indbringe nye synspunkter i drøftelserne.

27. – Ministeriet for kulturelle anliggender offentliggør en betænkning om kulturpolitikken.

Tjenestemandskommissionen af 1965 offentliggør to delbetænkninger med forslag til et nyt tjenestemandssystem.

Landbrugsrådets præsident, folketingsmand Anders Andersen (v.) opfordrer statsministeren til at tage op til overvejelse spørgsmålet om en samlet nordisk ansøgning om optagelse i Fællesmarkedet, inden drøftelsen af et udvidet nordisk økonomisk samarbejde for alvor tager fat.

LO's forhandlingsudvalg beslutter at genoptage forhandlingerne med arbejdsgiverforeningen uden forligsmandens medvirken.

29. – Finansminister Poul Møller fremsætter forslag om ændringer i en række love som følge af forslaget om dødsbobeskatning (se 14/11 1968).

Finansministeren fremsætter videre forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af ændringer i og tilføjelser til Den internationale Valutafondsoverenskomst af 22/7 1944. De foreslåede tilføjelser tilsigter en nydannelse i det internationale betalingssystem ved inden for Valutafondens rammer at skabe et system af særlige trækningsrettigheder, Special Drawing Rights (SDR). Forslaget vedtages enstemmigt 21/2. Endelig fremsætter finansministeren forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet på indtil 500 mill. kr. Desuden resterer lånebemyndigelse i henhold til tidligere lov på ca. 207 mill. kr. Forslaget vedtages enstemmigt 21/3.

Indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter forslag om ændring af lov om kommunernes styrelse. Herefter skal bestemmelser om løn- og øvrige ansættelsesforhold for personale i kommunal tjeneste, herunder personale ansat i Københavns kommune, godkendes af et lønningsnævn, hvis medlemmer beskikkes af indenrigsministeriet efter indstilling af de kommunale organisationer samt Københavns og Frederiksbergs kommunalbestyrelser.

Overenskomstforhandlingerne på landbrugsområdet indledes.

Monopolrådet har meddelt kulturministeriet, at en forhøjelse af radioafgiften fra 55 til 60 kr. årligt ligger inden for avancestoplovens bestemmelser, men den kombinerede radio- og TV-afgift, der ønskedes forhøjet fra 210 til 240 kr., kan kun forhøjes med 18 kr.

30. – Folketinget drøfter en forespørgsel til socialministeren af Bundvad (s.) m. fl., der ønsker klarhed over regeringens stilling til en række socialpolitiske krav. Under debatten kritiserer Poul Dam (s. f.) formen for den socialdemokratiske aktion, idet han siger, at det skaber et farligt præcedens, hvis partierne begynder at forelægge deres programmer stykkevis til diskussion i tinget.

Folketinget foretager 1. behandling af det socialdemokratiske forslag til folketingsbeslutning om ændring af sygeforsikringsloven m. m. (se 10/12 1968).

Dansk Arbejdsgiverforening og LO mødes til ny forhandling.

31. – Undervisningsminister Helge Larsen fremsætter forslag til folketingsbeslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser. Herefter skal folkeskolen være en 10-årig almen skole uden konkret erhvervsfagligt sigte, omfattende en 9-årig grundskole og et supplerende 10. skoleår. Det 8. undervisningsår gøres obligatorisk fra 1972–73 og det 9. undervisningsår fra 1973–74. Undervisningspligten skal for disse undervisningsårs vedkommende kunne opfyldes såvel i folkeskolen som på efterskole og ungdomsskole, idet disse skoleformer indgår i den 9-årige grunduddannelse på linie med friskoler og andre private skoler. Der bør endvidere være mulighed for at afbryde skolegangen efter det 7. skoleår for at prøve erhvervsarbejde eller anden udviklende beskæftigelse, idet den 9-årige undervisningspligt således opfyldes over en 10-årig periode.

Forslag til lov om støtte til erhverv i Grønland (se 3/10 1968) vedtages enstemmigt ved 3. behandling.

I en ledende artikel i Metal understreges, at arbejdstidsforkortelse er en betingelse for, at Centralorganisationen af Metalarbejdere vil indgå en ny 2-årig overenskomst.

Februar 1969

4. – Økonomi- og markedsminister Nyboe Andersen fremsætter i folketinget en redegørelse for markedssituationen. Han erklærer, at et udvidet nordisk samarbejde ikke må eller vil hæmme Danmarks bestræbelser for at opnå medlemskab af EEC, og at regeringen agter at opretholde ansøgningen herom. Afgørende for en udvidelse af det nordiske økonomiske samarbejde er, at jordbrugssektoren på rimelig måde sidestilles med det øvrige erhvervsliv, og en nordisk toldtarif må ikke betyde omkostningsforøgelser for dansk industri, som benytter toldfri råvarer, halvfabrikata osv.

Handelsminister Knud Thomsen fremsætter forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde. Lovforslaget tilsigter en gradvis liberalisering af detailmælkehandelen inden for de af den nuværende mælkelov omfattede områder, idet der efter en overgangsperiode på 1½ år efter lovens ikrafttræden bliver fri adgang til detailhandel med mælk og fløde, når de næringsretlige og sundhedsmæssige betingelser er opfyldt. For at gøre det muligt for den bestående detailmælkehandel at tilpasse sig de ændrede konkurrenceforhold, der følger af liberaliseringen, ophæves de gældende indskrænkninger i detailmejeriernes varesortiment.

Kai Moltke (soc. arbejdsfællesskab) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en revision af lov om lærlingeforhold. 1. beh. 28/2.

Arbejdsmarkedets hovedorganisationer meddeler, at det efter genoptagelsen af forhandlingerne 30/1 har vist sig, at afstanden mellem parternes tilbud og krav er så stor, at en overenskomst ikke har kunnet tilvejebringes, og at hovedorganisationerne herefter betragter forhandlingerne som afbrudt.

5. – Under 1. behandling af forslag til lov om forsvarets personel (se 11/12 1968) foreslår Kurt Brauer (s. f.) en dagsorden, der opfordrer regeringen til at foranledige en afstemning i folketinget, der kan vise, om der er parlamentarisk flertal for at opretholde en tjenestetid af længere varighed end 8 måneder. Forslaget forkastes med 73 stemmer mod 12 (s. f. og vs.); 47 (s.) undlader at stemme.

Forligsmanden kalder de to hovedorganisationers formænd til sig og orienterer sig om situationen, hvorefter han meddeler, at han har besluttet at mægle mellem hovedorganisationerne, der nedsætter et udvalg til belysning af tidløn- og lavtlønsproblemer.

6. – Under debatten om økonomi- og markedsministerens redegørelse af 4/2 går alle partier ind for planerne om en nordisk økonomisk union, men oppositionens talsmænd, Ivar Nørgaard og J. O. Krag for socialdemokratiet, Aksel Larsen for SF og Sigsgaard for venstresocialisterne, lægger større iver for dagen end regeringspartiernes ordførere. Haunstrup Clemmensen (k. f.) og Per Federspiel (v.) lægger vægt på, at en nordisk økonomisk union ikke betyder nogen ændring af Danmarks sikkerhedspolitik. Statsminister Hilmar Baunsgaard konstaterer, at den nordiske økonomiske union i givet fald først vil blive fuldstændig etableret i 1972, og der vil derfor ikke ske noget indgreb i et allerede etableret samarbejde, hvis en eller flere af de nordiske lande til den tid skulle blive optaget som medlem af EEC. Minister Nyboe Andersen oplyser, at han i løbet af foråret vil foretage en rejse til EEC-hovedkvarteret i Bruxelles og en række andre europæiske hovedstæder for at orientere om regeringens synspunkter i markedspolitikken. Han tilføjer, at regeringen på et netop afholdt møde med de danske ambassadører hos EEC- og EFTA-landene har fastslået, at de kan meddele, at den danske ansøgning til EEC opretholdes.

7. – Horn (s.) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om placering af en ny storlufthavn på Saltholm. Forslaget tages tilbage ved 1. behandling 20/2.

11. – Forsvarsminister Ninn-Hansen fremsætter i folketinget en redegørelse om planerne for afvikling af en række militære anlæg og arealer og de heraf følgende om- og udflytninger. Forhandling om redegørelsen finder sted 13/2.

Forslaget om investeringsfradrag i egnsudviklingsområder (se 23/10 1968) og forslaget om ændringer i lov om egnsudvikling (se 24/10 1968) vedtages ved 3. behandling, begge enstemmigt. I det sidste er beløbsrammen forhøjet fra de oprindeligt foreslåede 20 til 22 mill. kr.

12. – Indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter i folketinget en redegørelse vedrørende de civile værnepligtiges forhold. Baggrunden er, at militærnægterne, som har fået stigende muligheder for civilt arbejde uden for lejrene, har indledt strejker. Ministeren oplyser, at hver enkelt strejkende har fået et brev fra ham med tilkendegivelse af, hvilke alvorlige konsevenser strejken kan få for de strejkende.

Overenskomsterne opsiges. Forhandlingerne i forligsinstitutionen om de specielle krav afsluttes.

14. – Folketinget vedtager ved 3. behandling forslag om ændring af lov om Danmarks erhvervsfond (se 11/12 1968), forslag til lov om støtte til omskoling (se 24/10 1968) og forslag til lov om bortfald af hartkorn og matrikelskyld (se 11/12 1968) alle enstemmigt.

Reguleringspristallet for januar 1969 er beregnet til 131, med en decimal 130,6, en stigning på 1 (0,8) point i sammenligning med oktober 1968. Stigningen er utilstrækkelig til at udløse en ny dyrtidsportion; dette sker først ved et pristal på 133 (132,5).

Forligsmanden har kaldt parternes forhandlingsudvalg til møde i forligsinstitutionen. Parternes standpunkter afviger imidlertid stadig meget betydeligt fra hinanden, og forligsmanden finder derfor ikke at kunne foretage sig videre i øjeblikket, men vil overveje situationen nærmere. Dansk Arbejdsgiverforening modtager de første strejkevarsler.

16. – HK beslutter, hvis en arbejdskamp skulle bryde ud, at etablere punktstrejke over for ca. 80 virksomheder.

18. – Forsvarministrene fra Danmark, Norge og Sverige har på et møde i København foretaget en bred sondering af mulighederne for ved et teknisk samvirke mellem industrierne i de tre lande at kunne levere visse dele eller færdige produkter til forsvaret.

Trafikminister Guldberg fremsætter forslag til lov om placeringen af en ny Københavns lufthavn. Ifølge forslaget bemyndiges ministeren til at lade udarbejde en plan for etapevis gennemførelse af en ny storlufthavn på Saltholm med tilhørende tunnelforbindelse mellem Amager og Saltholm under hensyntagen til mulighederne for indpasning af en fast forbindelse over Øresund i København-Malmö linien.

Lønnings- og pensionsminister Hastrup fremsætter forslag til lov om statens tjenestemænd og forslag til lov om tjenestemandspension (se 27/1).

Forligsmanden genoptager sine mæglingsbestræbelser ved samtaler med de to hovedorganisationers formænd.

20. – Den internationale domstol i Haag's kendelse i »sokkelsagen« (se 23/10 1968) følger Vesttysklands påstand og opfordrer parterne til at forhandle sig til rette på et rimeligt grundlag.

21. – Poul Dam (s. f.) fremsætter forslag om ændring af lov om aktieselskaber. Efter forslaget skal alle aktieselskaber have pligt til at offentliggøre deres regnskaber, og der indføres oplysningspligt med hensyn til regnskabet over for de i selskabet ansatte. 1. beh. 14/3.

22. – Dansk Arbejdsgiverforenings forretningsudvalg beslutter at udsende første lockoutvarsel og udtaler samtidig håbet om, at LO vil bevæge sig så meget, at der i forligsinstitutionen kan komme forligsforhandlinger i gang. I en udtalelse fra LO's forretningsudvalg understreges lavtlønskravet, ligelønskravet og arbejdstidskravet. Forretningsudvalget giver udtryk for fortsat forhandlingsvilje.

23. – Finansminister Poul Møller er 20/2 indlagt på hospital lidende af en blodtrykksforstyrrelse. Under hans sygdom og rekreation, der bliver af længere varighed, konstitueres forsvarsminister Ninn-Hansen som finansminister.

25. – Knud Nielsen (s.) fremsætter forslag til folketingsbeslutning, der opfordrer regeringen til at fremsætte forslag til en gennemgribende reform af ungdommens uddannelsesfond så hurtigt, at reformen kan gennemføres i indeværende folketingsår. 1. beh. 21/3.

En ny forhandlingsrunde indledes i forligsinstitutionen med deltagelse af parternes forhandlingsudvalg.

26. – Forligsmanden har en kort orienterende samtale med statsminister Hilmar Baunsgaard, der erklærer sig enig i, at mæglingsbestræbelserne bør fortsættes. Forligsmanden udsætter herefter de til 1.–3. marts varslede strejker.

27. – Poul Dam (s. f.) fremsætter forslag til folketingsbeslutning om en forsikringsreform omfattende flg. punkter: skærpelse af reglerne for anbringelse af for-

sikringsselskabernes midler, indførelse af statskontrol med vilkårene for livsforsikring, oprettelse af en statsanstalt for lovpligtige forsikringer, rationalisering af bygningsbrandforsikringen og samling af alle forsikringsspørgsmål under ét ministerium. 1. beh. 25/4.

Kjær Rasmussen (vs.) fremsætter forslag til lov om støtte til uddannelse, hvis hovedbestemmelse er, at der af statskassen ydes økonomisk støtte til alle uddannelsessøgende, der er fyldt 16 år. Støtten skal være ens for alle støtteberettigede og beregnes ved indeksregulering med udgangspunkt i beløbet 13.000 kr. for basisåret 1967–68. 1. beh. 21/3.

28. – Folketinget vedtager ved 3. behandling enstemmigt forslag om ændring af lov om tilskud til de offentlige veje (se 13/11 1968).

Statsministeren har møder med arbejdsgiverformanden Svend Heineke og LO-formanden Thomas Nielsen, hvor han understreger betydningen af, at mæglingsbestræbelserne fortsættes.

Marts 1969

1. – Nordisk Råds 17. session åbnes i Stockholm af præsidenten Svenn Stray, Norge. Til ny præsident vælges Leif Cassel, Sverige, til vicepræsidenter J. O. Krag, Danmark, Eino Sirén, Finland, Sigurdur Bjarnason, Island, og Trygve Bratteli, Norge. Det dominerende emne for generaldebatten, der afsluttes 2/3, er planerne om udvidet økonomisk samarbejde (Nordek-planen). Fra dansk side taler J. O. Krag, Ivar Nørgaard, Aksel Larsen og Horn og fra regeringsside statsminister Baunsgaard, udenrigsminister Hartling, markedsminister Nyboe Andersen og handelsminister Knud Thomsen.

4. – Forligsmanden giver parterne et udkast til en mæglingsskitse, som de skal svare på 6/3 kl. 12.

Mellem den socialdemokratiske presse og Kristeligt Dagblad er der truffet aftale om teknisk samarbejde. Kr. D. lukker fra midten af 1970 sit avistrykkeri, og hele avisen vil blive trykt i Erritsø ved Fredericia, hvor dagbladet Aktuelt indretter et offset-trykkeri.

6. – Nordisk Råds 17. session slutter, efter at rådet har vedtaget i alt 30 rekommandationer. I en rekommandation vedrørende udvidet økonomisk samarbejde henstilles det til regeringerne, at undersøgelserne og forhandlingerne tilendebringes så betids, at et udkast til traktat om et omfattende og mangesidet økonomisk samarbejde kan foreligge senest 15/7 1969. I de nye instrukser til det nordiske embedsmandsudvalg skal fremhæves, at forslaget skal indeholde rammer og retningslinier for et samarbejde såvel på kort som på lang sigt og også omfatte en hensigtsmæssig organisation af samarbejdet. Der skal fastsættes en dato i løbet af efteråret for et møde af NR's præsidium, det økonomiske udvalg og statsministrene, der skal diskutere traktatudkastet og tilrettelægge det videre arbejde, og forhandlingerne mellem regeringerne skal lægges således til rette, at forslag om et udvidet økonomisk samarbejde kan forelægges for de nordiske parlamenter snarest muligt. I en anden rekommandation henstilles til Danmarks og Sveriges regeringer, at de i samråd med de andre nordiske lande før 15/7 skal træffe de fornødne beslutninger vedrørende en storlufthavn på Saltholm og anlæg af den første faste forbindelse over Øresund, og at den danske regering skal give den svenske regering tilsagn om, at lufthavnen på Saltholm vil blive benyttet på en sådan måde, at uacceptable forstyrrelser for svensk område undgås. Der er også – med 33 stem-

mer mod 25 – vedtaget en rekommandation om forbud mod professionel boksning.

Forligsmanden udsætter på arbejdsgivernes anmodning svarfristen fra kl. 12 til kl. 18, da der er visse usikkerhedsmomenter omkring arbejdstidsnedsættelsen, som man ønsker afklaret. Thomas Nielsen, LO, protesterer mod udsættelsen. Kl. 18 svarer begge parter ja til mæglingsskitsen, hvorefter man straks går i gang med at udarbejde det endelige mæglingsforslag.

7. – Forligsmanden meddeler kl. 9,30, at han vil fremsætte mæglingsforslag. Dansk Arbejdsgiverforening holder ekstraordinær generalforsamling og udsteder som beredskabsforanstaltning andet lockoutvarsel omfattende ca. 60.000 arbejdere.

8. – Forligsmanden fremsætter mæglingsforslag. Resultatet af afstemningen herom skal afleveres 25/3.

9. – På et informationsmøde i Odense anbefaler såvel Thomas Nielsen, LO, som forbundsformand Hans Rasmussen at stemme ja til mæglingsforslaget.

11. – Kulturminister K. Helveg Petersen fremsætter en kulturpolitisk redegørelse i folketinget (se 27/1). En forhandling om redegørelsen finder sted 13/3.

Aksel Larsen (s. f.) fremsætter forslag om ophævelse af lov om forskellige forbrugsafgifter, der stammer fra marts 1955, og hvis bortfald vil medføre et provenutab for statskassen på ca. 225 mill. kr. årligt. 1. beh. 24/4.

Morten Lange (s. f.) fremsætter forslag om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. 1. beh. 10/4.

12. – Udenrigsminister Hartling fremsætter i folketinget en redegørelse for Danmarks handelspolitik over for u-landene. Redegørelsen debatteres 18/3.

Monopolrådet fastsætter nye hjemmemarkedspriser for landbrugsvarer. Landbrugets organisationer havde ønsket forhøjelser svarende til en merindtægt på ca. 100 mill. kr. årligt, men de nye priser anslås kun at ville give ca. 65 mill. kr. Hjemmemarkedspriserne er ikke reguleret siden 1967, idet landbruget frafaldt kravet om prisforhøjelser fra 1/3 1968 mod til gengæld at få et tilskud på 125 mill. kr. (se 5/9 1968). Landbrugsrådets præsidium beslutter 13/3 at indbringe monopolrådets afgørelse for ankenævnet.

13. – Socialminister Nathalie Lind fremsætter forslag om ændring af lov om folkepension, om ændring af lov om invalidepension og om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. Forslagene tager navnlig sigte på at give pensionisterne kompensation for de ændringer, der sker i pensionisternes beskatningsforhold i forbindelse med overgangen til kildeskat fra 1/1 1970, idet de i skattelovgivningen indeholdte regler om nedslag i skatteansættelsen for pensionister vil bortfalde. Statens samlede merudgifter til de sociale pensioner anslås til 57 mill. kr. i finansåret 1969–70, 332 mill. kr. i 1970–71 og 404 mill. kr. i 1971–72.

Kulturminister K. Helveg Petersen fremsætter forslag om ændring af lov om statstilskud til kunstmuseer, forslag til lov om lokalhistoriske kulturmuseer, forslag om ændring af lov om J. F. Willumsen-museet i Frederikssund og forslag til lov om statens kunstfond.

Otto Mørch (s.) fremsætter forslag om ændring af færdselsloven (om begrænsninger i retten til erhvervsmæssig personbefordring). 1. beh. 9/5.

14. – Den fg. finansminister Ninn-Hansen fremsætter forslag til lov om frigørelsesafgift m. v., og indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter forslag til lov om tilbudspligt. De to lovforslag er sidste led i regeringens jord- og planlægningslovgivning (se 13/11 1968). Frigørelsesafgiften skal svares på grundlag af den værdistigning, der finder sted, når landbrugsjord overgår til bymæssige formål eller til som-

merhusbebyggelse, og tilbudspligten gælder over for kommunerne, når ejendomme med et areal på 6000 m² eller derover udbydes til salg.

Finansministeren fremsætter endvidere forslag til udskrivningslov under kildeskatteordningen. Indkomstskatten beregnes ved hjælp af en grundbeløbsskala, der svarer til den gældende enhedsskala. Grundbeløbsskalaen skal fra og med indkomståret 1971 hvert år reguleres i takt med reguleringspristallet, og det skal hvert år ved lov fastsættes, med hvilken procent af grundbeløbet statsskatten skal udskrives. Lovforslaget indeholder to regler, der sætter grænser for udskrivningen af indkomstskat. Den ene (det såkaldte skrå skatteloft) går ud på, at udskrivningsprocenten højst kan være 105. Den anden foreskriver, at såfremt indkomstskat til staten, folkepensionsbidrag og kommunal indkomstskat tilsammen beregnes med mere end 66²/₃ pct. af en del af skalaindkomsten, nedsættes indkomstskatten til staten med det overskydende beløb. For formueskatten forhøjes den skattefri bundgrænse fra 200.000 til 300.000 kr.

Indenrigsminister Poul Sørensen fremsætter forslag til lov om revision af den kommunale inddeling i Århus, Odense og Ålborg byområder. Efter forslaget vil Århus kommune fra 1/4 1970 ved sammenlægning med 16 hele kommuner, 2 sogne og mindre dele af 2 kommuner få et samlet folketal på 217.000 indbyggere og dække et areal på 342 km². Den nye Odense kommune, der opstår ved sammenlægning med 10 hele kommuner, 2 sogne og en mindre del af en kommune, vil få 159.500 indbyggere og dække et areal på 295 km². Den nye Ålborg kommune foreslås dannet ved sammenlægning med 8 hele kommuner, deriblandt Nørresundby, betydelige dele af 4 kommuner og mindre dele af 2 kommuner og vil få 149.000 indbyggere og dække et areal på 474 km².

Indenrigsministeren fremsætter endelig forslag til lov om kommunale personfradrag m. v. Ifølge den kommunale indkomstskattelov under kildeskatteordningen er det personfradrag, der anvendes ved kommuneskattens beregning, principielt det samme, som gælder for statsskattens vedkommende, nemlig 5000 kr., men det er fastsat, at der skal åbnes kommunerne adgang til at anvende lavere personfradrag, og lovforslaget bestemmer, at i kommuner med over 10.000 indbyggere kan det nedsættes til 4000 kr. og i kommuner med 10.000 indbyggere eller derunder til 4000 eller 3000 kr.

Undervisningsminister Helge Larsen fremsætter lovforslag om at ophæve bemyndigelsen (i en lov af 1961) til at bygge en ny veterinær- og landbohøjskole ved Odense, endvidere forslag til lov om centre for højere uddannelse og Københavns universitets placering. Forslaget bemyndiger ministeren til at oprette et center for højere uddannelse og forskning ved Roskilde og bestemmer, at der i hovedstadsområdet skal erhverves arealer, der er tilstrækkeligt store til at sikre Københavns universitets udbygning på længere sigt. I den langsigtede planlægning af de højere uddannelsers udbygning skal endvidere indgå centre for højere uddannelser ved Ålborg og i den sydlige del af Jylland. Endelig fremsætter undervisningsministeren forslag om ændring af lov om ungdommens uddannelsesfond. Ved forslaget forøges de midler, der stilles til rådighed for ungdommens uddannelsesfond, med 50 mill. kr., der foreslås fordelt med 25 mill. kr., hvoraf halvdelen som stipendier og halvdelen som lån, til studerende ved offentligt anerkendte læreanstalter og fagskoler, og med 25 mill. kr. til skoleelever ud over den undervisningspligtige alder samt lærlinge. Herudover foreslås en forbedring af mulighederne for studiefinansiering gennem optagelse af statsgaranterede bank- og sparekasselån. Den samlede støtte gennem ungdommens uddannelsesfond i finansåret 1968–69 opgøres til ca. 217 mill. kr., hvortil kommer, at der af banker og sparekasser i 1968–69 forventes stillet ca. 142 mill. kr. til rådighed som uddannelseslån med statsgaranti.

Undervisningsminister Helge Larsen

fremsætter forslag til lov om statsstøtte til private seminarier (lærerseminarier, husholdningsseminarier, børnehave- og fritidshjemsseminarier) med det formål at gennemføre vederlagsfri undervisning, hvilket sker ved, at staten overtager udgiften til de private seminariers drift og anlæg på betingelse af, at seminarierne er selvejende institutioner.

Ømann (s. f.) fremsætter lovforslag, hvorefter over- eller underskud i egen bolig i parcelhus, før det medregnes i den skattepligtige indkomst, skal nedsættes med 1/10 for indkomståret 1970, med 2/10 for indkomståret 1971 osv., indtil indkomståret 1979, hvor intet over- eller underskud vil være at medregne. 1. beh. 29/4.

Arne Larsen (s. f.) fremsætter forslag om ændring i færdselsloven (regulering af hyrevognserhvervet) og forslag om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene (om lejernes ret til bytning af lejlighed). 1. beh. henholdsvis 9/5 og 22/4.

Folketinget færdigbehandler forslag om ændring af lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene (se 25/10 1968) og forslag om ændring af lov om folkeskolen, fremsat af K. B. Andersen (s.) (se 3/10 1968), og vedtager begge enstemmigt, det sidste i ændret skikkelse.

18. – Forslaget om ændring af lov om revision af den kommunale inddeling (se 16/10 1968) vedtages enstemmigt ved 3. behandling; 2 undlader at stemme. Under behandlingen i folketinget er det oprindelige lovforslag undergået en række ændringer navnlig for Jyllands vedkommende. Størsteparten af Randers og Skanderborg amter samt en række kommuner i Viborg amt lægges sammen med Århus amt til et østjysk storamt med over 1/2 mill. indbyggere. Thisted amt med undtagelse af Thyholm, der lægges til Ringkøbing amt, og Fjerritslevområdet, der lægges til det nordjyske amt, lægges sammen med Viborg amt med Viborg som amtsby, medens Ringkøbing amt i øvrigt stort set bevarer sin nuværende udstrækning. Ved 3. behandling forkastes ændringsforslag om Næstved som amtsby i stedet for Nykøbing F. i det nye Lolland-Falster-Præstø amt og om Holbæk som amtsby i stedet for Sorø i det nye Sorø-Holbæk amt.

Folketinget færdigbehandler endvidere forslag til lov om filmcensur (se 3/10 1968), der vedtages med 152 stemmer mod 1, medens 9 undlader at stemme.

19. – Under en folketingsdebat om en forespørgsel til landbrugsministeren af Morten Lange (s. f.) om planerne for en reform af landbrugslovgivningen og landbrugsstøtteordningerne rejser Lysholt Hansen (s.) på ny kritik af regeringens handlemåde i forbindelse med bevillingen af 125 mill. kr. til landbruget som kompensation for udsættelse af en forhøjelse af hjemmemarkedspriserne, idet han tager sit udgangspunkt i uoverensstemmelsen mellem det af landbruget ønskede beløb og monopolrådets afgørelse (se 12/3). Landbrugsminister Peter Larsen oplæser en skrivelse fra monopoltilsynet, hvorefter forskellen væsentlig skyldes oplysninger fra det landøkonomiske driftsbureau om effektivitetsforbedringen i landbruget, oplysninger, som ikke forelå, da bevillingen på de 125 mill. kr. blev givet. Lysholt Hansen foreslår en dagsorden, der misbilliger regeringens handlemåde. Ved afstemningen, der finder sted 20/3, forkastes dagsordensforslaget med 93 stemmer mod 71 (s., s. f. og Kai Moltke), medens 3 (vs.) undlader at stemme. Morten Lange stiller forslag om en dagsorden, der opfordrer regeringen til at lade foretage en ekspertundersøgelse af landbrugets økonomiske fremtidsmuligheder og forelægge resultaterne heraf for folketinget i dette år. Kjær Rasmussen (vs.) ønsker en nærmere præcisering af formålet med undersøgelsen og stiller ændringsforslag herom. Ændringsforslaget vedtages enstemmigt med 3 stemmer, medens alle de andre partier undlader at stemme, og det således ændrede dagsordensforslag forkastes derefter med 94 stemmer mod 74.

21. – Folketinget færdigbehandler forslag om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelser (se 27/11 1968) og forslag om ændring af lov om offentlig forsorg (se 13/11 1968), der begge vedtages enstemmigt, endvidere forslag om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme (se 16/1), der vedtages med 119 stemmer mod 2 (2 stemmer ikke) og forslag til udskrivningslov for skatteåret 1969–70 (se 11/12 1968), der vedtages enstemmigt, idet 2 (vs.) undlader at stemme.

Forslag om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl (se 11/12 1968) vedtages ved 3. behandling med 90 stemmer mod 64. Ved 2. behandling er vedtaget et ændringsforslag stillet af finansministeren om nedsættelse af restaurationsafgiften fra 15 til 10 pct., medens s. og s. f. havde ønsket, at afgiften straks helt skulle bortfalde.

25. – Begge parter har vedtaget mæglingsforslaget med de nye 2-årige overenskomster. Arbejdsgiverne vedtager forliget med 83 pct. ja-stemmer mod 17 pct. nej-stemmer, medens afstemningen blandt arbejderne har givet 63,1 pct. ja-stemmer og 36,9 pct. nej-stemmer. Lønforhøjelserne i de nye overenskomster træder i kraft dels fra 1/3 1969, dels fra 1/3 1970, og fra 1/9 1970 nedsættes den ugentlige arbejdstid fra de nuværende $42^1/_2$ time til $41^3/_4$ time. Lønstigningen er af arbejdsgiverforeningen beregnet til 2,8 pct. i år og 2 pct. næste år, og medregnes indrømmelserne i specielle spørgsmål, skønnes den samlede udgift ved mæglingsforslaget at blive ca. 5,5 pct. Ved beregningen er der taget hensyn til en vis afsmitning af lavtlønsordningen på andre lønmodtagere. Den samlede merudgift inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område anslås til ca. 500 mill. kr. årligt.

26. – Nationalbanken, de obligationsudstedende kreditinstitutter og bankernes og sparekassernes organisationer enes om øjeblikkelig standsning af nye forhåndslån til byggeriet i institutterne og om, at der til offentlige investeringer i 1969 i sygehuse, rådhuse, skoler osv. ikke må udlånes mere end de ca. 200 mill. kr., som udlåntes til disse formål i 1968.

27. – Finanslovforslaget for 1969–70 vedtages ved 3. behandling med 149 stemmer (s., k. f., v., r. v. og s. f.) mod 3. Statsbudgettet balancerer med 28,6 milliarder kr., knap 4 milliarder mere end finansloven for 1968–69, og der regnes med et kasseoverskud på ca. 180 mill. kr. Under debatten stiller Socialdemokratiets forsvarspolitiske ordfører Kjeld Olesen forslag om en dagsorden, der pålægger regeringen straks at give meddelelse om den bebudede nedsættelse af tjenestetiden til 12 måneder. Forslaget forkastes med 86 stemmer mod 55 (s. plus Hanne Reintoft), medens 11 (s. f. og vs.) undlader at stemme.

Folketinget færdigbehandler desuden forslagene om ændring af vandløbsloven og om vandløbsretter (se 24/10 1968), forslag til lov om vandforsyning (se 3/10 1968) og forslag til lov om styrelsen af statsbanerne (se 27/11 1968), der alle vedtages enstemmigt.

Lokomotivførerne nedlægger arbejdet i 24 timer som protest mod deres placering i det nye tjenestemandssystem.

28. – Folketinget færdigbehandler en række forslag om ændring af dødsbobeskatningen (se 14/11 1968). Forslagene vedtages alene med regeringspartiernes stemmer; socialdemokraterne undlader at stemme.

28. – Nationalbanken forhøjer med virkning fra 31/3 diskontoen fra 6 til 7 pct. (se 28/8 1968). Banken henviser til, at de senere måneders kraftige stigning i rentesatserne for kortfristede lån på de internationale pengemarkeder har medført et pres på valutabeholdningen, idet tilskyndelsen til at optage kredit i udlandet er formindsket som følge af det relativt lave niveau for danske bankers udlånsrenter.